

**ERTA YOSHDAGI BOLALARGA CHET TILINI O'QITISHDA
O'QITUVCHILARNING KASBIY KOMPETENSIYASINI
RIVOJLANTIRISHNING SAMARALI STRATEGIYALARI**

Matxoliqova Navro`zaxon Maxamadsidiqovna

xalqaro ingliz tili o`qituvchisi, xalqaro metodist,

ChatterboxKids online til maktabi asoschisi

(+998916573453 matxoliqova89@gmail.com)

Annotatsiya: *Zamonaviy ta'lim jarayonida erta yoshdagi bolalarni chet tiliga o'rgatish tobora dolzarb masalaga aylanib bormoqda. Globalizatsiya, texnologiyalar rivoji va madaniyatlararo muloqotning kuchayishi bolalarning yoshligidan chet tillarini egallash zaruratini tug'dirmoqda. Bunda asosiy mas'uliyat chet tili o'qituvchilarining zimmasiga tushadi. Xususan, ushbu yosh guruhiga mo'ljallangan ta'limda o'qituvchining kasbiy kompetensiyasi — ya'ni nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalari, psixologik tayyorgarligi va pedagogik yondashuvlari — muhim rol o'ynaydi.*

Kalit so'zlar: *strategiyalar, metod, kompetensiya, rivojlanish, jarayon, raqamli texnologiya, fikr, chet tili, dunyoqarash, trening, seminar*

Kirish

Chet tilini erta yoshdan boshlab o'rganish bolalar uchun nafaqat yangi tilni egallash imkonini yaratadi, balki ularning kognitiv (aqliy) rivojlanishi, muloqotga kirishish qobiliyati va dunyoqarashini kengaytirishda muhim rol o'ynaydi. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, erta yoshda til o'rganayotgan bolalar tilni o'zlashtirishda yengillikka ega bo'ladi, ularning eslab qolish, mantiqiy fikrlash va muammolarni hal qilish kabi ko'nikmalari tezroq shakllanadi. Bundan tashqari, chet tili orqali boshqa madaniyatlar bilan tanishish bolalarda bag'rikenglik, ochiqlik va ijtimoiy faollikni rivojlantiradi.

Biroq bu jarayonning samaradorligi asosan o'qituvchining kasbiy

kompetensiyasi, ya'ni uning bilim, ko'nikma va pedagogik mahoratiga bevosita bog'liq. Chet tilini muvaffaqiyatli o'rgatish uchun o'qituvchi nafaqat til bilimiga, balki bolalar psixologiyasi, yoshga xos metodik yondashuvlar va samarali muloqot usullariga ham ega bo'lishi zarur. Ayniqsa, bolalarning e'tiborini jalb etish, motivatsiyasini oshirish va ularni dars jarayoniga faol jalb qilish uchun ijodiy va interaktiv metodlardan foydalanish muhimdir.

Zamonaviy ta'lim tizimi o'qituvchidan doimiy rivojlanishni talab qiladi. Ular pedagogik malakasini oshirib borishi, yangi o'quv-uslubiy yondashuvlarni o'zlashtirishi va darslarda raqamli texnologiyalarni samarali qo'llay olishi kerak. Masalan, interaktiv ta'lim platformalari, onlayn resurslar, audio va video materiallar, virtual o'yinlar orqali o'quvchilarni til o'rganishga qiziqtirish mumkin. Bu esa nafaqat darsni jonlantiradi, balki bolalarning mustaqil o'rganish ko'nikmalarini ham shakllantiradi.

Xulosa qilib aytganda, chet tilini erta yoshdan boshlab o'rganish orqali bolalarda keng qamrovli rivojlanish kuzatiladi. Ammo bu jarayonning muvaffaqiyati o'qituvchining kasbiy tayyorgarligi va zamon bilan hamnafas bo'lishiga chambarchas bog'liqdir.

Asosiy qism

O'qituvchilarning kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish yo'nalishlari

Zamonaviy ta'limda o'qituvchi shunchaki bilim beruvchi emas, balki o'quv jarayonini boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va motivatsiya beruvchi shaxs sifatida qaraladi. Shu sababli, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasini doimiy rivojlantirib borish ta'lim sifati va o'quvchilarning natijalariga bevosita ta'sir qiladi. Bu rivojlanish quyidagi asosiy yo'nalishlar orqali amalga oshirilishi mumkin:

1. Metodik treninglar va seminarlar

O'qituvchilar uchun muntazam ravishda tashkil etiladigan metodik treninglar, amaliy seminarlar va vebinarlar — ularning o'quv jarayonini innovatsion yondashuvlar asosida tashkil etishga imkon yaratadi. Bunday tadbirlarda zamonaviy dars shakllari, differensial yondashuvlar, konstruktiv fikrlashni rivojlantiruvchi metodlar o'rgatiladi. Bu esa o'qituvchining darsni interaktiv va samarali tashkil

etish ko'nikmasini oshiradi. Shuningdek, amaliy mashg'ulotlar orqali o'zaro tajriba almashish imkoniyati yaratiladi, bu esa professional o'sish uchun qulay muhitni shakllantiradi.

2. Raqamli ta'lim vositalaridan foydalanish

Axborot texnologiyalari rivojlangan hozirgi davrda raqamli savodxonlik — o'qituvchining ajralmas kompetensiyalaridan biridir. Interaktiv platformalar (masalan, Kahoot, Quizizz, Google Classroom), sun'iy intellekt asosida ishlab chiqilgan til o'rgatuvchi ilovalar (Duolingo, LingQ va boshqalar) orqali o'qituvchilar nafaqat dars jarayonini zamonaviylashtiradi, balki o'z bilimlarini ham yangilab boradi. Onlayn kurslar va masofaviy ta'lim modullari orqali o'qituvchilar har qanday vaqtda va joyda o'z malakasini oshirishi mumkin. Bu esa ularning o'z ustida ishlashga bo'lgan motivatsiyasini oshiradi va zamon bilan hamqadam bo'lish imkonini beradi.

3. Refleksiya va mentorlik tizimi

Kasbiy rivojlanishning yana bir muhim yo'nalishi — bu refleksiya va mentorlik tizimidir. Refleksiya orqali o'qituvchi o'z faoliyatini tahlil qilib, yutuq va kamchiliklarini aniqlaydi, dars berish uslubini takomillashtirishga intiladi. Mentorlik tizimi esa ayniqsa yangi ish boshlagan o'qituvchilar uchun muhim ahamiyatga ega. Tajribali ustozlarning metodik ko'magi, maslahatlari va kuzatuvlariga asoslangan o'zaro hamkorlik yosh pedagoglarga professional jihatdan tezroq shakllanish, o'z faoliyatiga tanqidiy yondashish va innovatsiyalarni joriy etishda yordam beradi.

4. Xalqaro hamkorlik va tajriba almashish

Globalizatsiya sharoitida o'qituvchilarning xalqaro ta'lim maydoniga integratsiyalashuvi ham katta ahamiyatga ega. Xorijiy mamlakatlarning ilg'or tajribalarini o'rganish, xalqaro onlayn seminarlar, konferensiyalar va treninglarda ishtirok etish o'qituvchilarning dunyoqarashini kengaytiradi, yangi metod va texnologiyalar bilan tanishtiradi. Shuningdek, xalqaro hamkorlik orqali ta'lim sifati, o'quv dasturlarining mosligi va o'quv jarayonining innovatsion yondashuvlar bilan boyitilishi ta'minlanadi.

Kasbiy o'sishni baholash modeli

O'qituvchilarning kasbiy o'sishini tizimli va izchil baholash uchun maxsus kompetensiyalar modeli ishlab chiqilishi lozim. Bunday model o'qituvchining quyidagi asosiy yo'nalishlardagi salohiyatini integratsiyalashgan tarzda baholaydi:

- **Metodik kompetensiya:** darsni rejalashtirish, metodlardan to'g'ri foydalanish, baholash vositalarini tanlash va darsni samarali tashkil etish ko'nikmalari.
- **Psixologik kompetensiya:** o'quvchilarning psixologik xususiyatlarini inobatga olgan holda, shaxsga yo'naltirilgan yondashuvni amalga oshirish qobiliyati.
- **Kommunikativ kompetensiya:** o'quvchilar, ota-onalar va hamkasblar bilan samarali muloqot o'rnatish, ijtimoiy-emotsional muhitni boshqarish.
- **Texnologik kompetensiya:** raqamli vositalardan foydalanish, onlayn ta'lim resurslarini integratsiya qilish, axborot xavfsizligi tamoyillariga rioya qilish.

Bu model asosida o'qituvchining har tomonlama kasbiy o'sishi kuzatib boriladi, individual rivojlanish yo'nalishlari belgilanadi va malaka oshirish kurslariga yo'naltirish aniq asos bilan amalga oshiriladi.

Xulosa

Zamonaviy ta'lim jarayonida erta yoshdagi bolalarni chet tiliga samarali o'rgatish — bu nafaqat til bilimlarini, balki ularning kognitiv va ijtimoiy-emotsional rivojlanishini qo'llab-quvvatlovchi murakkab, ammo muhim jarayondir. Bu jarayonning muvaffaqiyati, eng avvalo, o'qituvchining kasbiy kompetensiyasiga bog'liq. O'qituvchining metodik bilimlari, psixologik tayyorgarligi, raqamli texnologiyalardan foydalanish qobiliyati va samarali kommunikatsiya yurita olish ko'nikmalari ta'lim samaradorligini belgilovchi asosiy omillardan hisoblanadi.

Kasbiy kompetensiyani rivojlantirish esa faqat individual emas, balki tizimli yondashuvni talab etadi. Metodik treninglar va seminarlar, raqamli vositalar bilan ishlash malakasi, mentorlik va xalqaro tajriba almashinuvi orqali o'qituvchilar o'z ustida ishlashga undaladi. Shuningdek, kasbiy o'sishni baholovchi integratsiyalashgan model yordamida har bir pedagogning professional rivojlanish

darajasi aniqlanadi va kerakli yoʻnalishlarda qoʻllab-quvvatlanadi.

Xulosa qilib aytganda, oʻqituvchining doimiy rivojlanishi va kompetensiyalarining chuqurlashuvi nafaqat individual muvaffaqiyat, balki umumtaʼlim tizimining yuksalishiga, eng muhimi, yosh avlodning chet tilini oʻzlashtirishdagi muvaffaqiyatiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Abedi, J., Hofstetter, C.H., & Lord, C. (2004).

Ingliz tilini oʻrganuvchilar uchun baholashdagi moslashtirishlar: siyosatga asoslangan empirik tadqiqotlar uchun oqibatlar.

Taʼlimiy tadqiqotlar sharhi (Review of Educational Research), 74(1): 1–28.

2. Garcia, E. (2005).

Ikki tilda oʻqitish va oʻrganish: Qoʻshma Shtatlardagi ikki tillilik va maktab taʼlimi.

Nyu-York: Teachers' College Press nashriyoti.

3. Hawkins, M. (2004).

Maktablarda ingliz tili va savodxonlikni rivojlantirish boʻyicha tadqiqotlar.

Educational Researcher jurnali, 33(3): 14–25.

4. Hepburn, K.S. (2004).

Yosh bolalar, ularning oilalari va maktabga tayyorgarligini qoʻllab-quvvatlash uchun madaniy va til jihatidan kompetent xizmatlarni shakllantirish.

Hisobot: Annie E. Casey Foundation tashkilotiga taqdim etilgan. Baltimore, MD: Annie E. Casey Foundation.

5. Lanauze, M., & Snow, C. (1989).

Birinchi va ikkinchi til yozuv koʻnikmalari oʻrtasidagi bogʻliqlik: ikki tilli dasturlarda tahsil olayotgan puerto-rikolik boshlangʻich sinf oʻquvchilari misolida.

Linguistics and Education jurnali, 1, 323–339.

6. Meier, D., & Wood, G. (tahr.). (2004).

Koʻplab bolalar eʼtibordan chetda qoldi: “Hech bir bola orqada qolmasin” qonuni qanday qilib bolalarimiz va maktablarimizga zarar yetkazmoqda.

7. **Pattnaik, J. (2003).**

Ko‘p madaniyatli savodxonlik oiladan boshlanadi: ko‘p madaniyatli ta’limda ota-onalarning ishtirokini qo‘llab-quvvatlash.

Childhood Education, **80(1)**, 18–24.